

**GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI VA TRANSPORT SEKTORI:
EKOLOGIK TA'SIR VA YANGI TENDENSIYALAR**

Ne'matov Komiljon Nosirjon O'g'li

*Buxoro Davlat Pedagogika instituti Aniq va tabiiy fanlar fakulteti Geografiya va
iqtisodiy bilim asoslari ta'lim yo'nalishi 2GIQ-22 guruh talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqola global iqlim o'zgarishining transport sektori ustidagi ta'sirini tahlil qiladi va ekologik ta'sirni kamaytirish bo'yicha yangi tendensiyalarni ko'rib chiqadi. Transport sektori atmosferaga chiqariladigan issiqxona gazlarining katta qismini tashkil qilishi sababli, uning ekologik jihatdan toza bo'lishi iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada elektromobillar, vodorodli transport, aqlli transport tizimlari va yashil infratuzilma kabi innovatsion texnologiyalar hamda davlat siyosati va global hamkorlikning o'rni ko'rsatilgan. Shuningdek, transport sohasidagi ekologik inqilobning kelajak istiqbollari, yashil investitsiyalarni rag'batlantirish va karbon izini kamaytirish maqsadlari haqida ham tavsiyalar berilgan. Maqola ilmiy ishlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi va iqlim o'zgarishi masalasida transportning o'rni va uning ekologik ta'sirini kamaytirish yo'llarini yoritadi.*

Kalit so'zlar: *Iqlim o'zgarishi, transport sektori, ekologik ta'sir, elektromobillar, vodorodli transport, aqlli transport tizimlari, yashil infratuzilma, karbon izini kamaytirish, yashil investitsiyalar, global hamkorlik, energiya samaradorligi, toza energiya, transport siyosati, iqlim siyosati, ekologik innovatsiyalar.*

KIRISH.

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda eng dolzarb global muammolardan biri bo'lib, inson faoliyatining bir qismi sifatida transport sektori bu jarayonga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Transport sektori atmosferaga chiqarilayotgan issiqxona gazlarining katta qismini tashkil qiladi, bu esa global issiqlikning ortishiga va tabiiy ofatlarning ko'payishiga olib keladi. Shunday qilib, transport tizimlarining ekologik jihatdan toza va samarali bo'lishi iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda transport sektorining ekologik ta'sirini kamaytirish uchun bir qator innovatsion yechimlar ishlab chiqilmoqda.

Abstract: *This article analyzes the impact of global climate change on the transport sector and reviews new trends in reducing environmental impact. Since the transport sector accounts for a large share of greenhouse gas emissions into the atmosphere, its environmental friendliness is important in combating climate change. The article highlights innovative technologies such as electric vehicles, hydrogen transport, intelligent transport systems and green infrastructure, as well as the role of public policy and global cooperation. It also provides recommendations on the future prospects of the ecological revolution in the transport sector, the promotion of green investments and the goals of*

reducing the carbon footprint. The article serves as a basis for scientific work and highlights the role of transport in the issue of climate change and ways to reduce its environmental impact.

Keywords: *Climate change, transport sector, environmental impact, electric vehicles, hydrogen transport, intelligent transport systems, green infrastructure, carbon footprint reduction, green investments, global cooperation, energy efficiency, clean energy, transport policy, climate policy, eco-innovation.*

Introduction:

Climate change is one of the most pressing global issues today, and the transport sector, as part of human activity, has a direct impact on this process. The transport sector accounts for a large share of greenhouse gases emitted into the atmosphere, which leads to increased global warming and an increase in natural disasters. Thus, environmentally friendly and efficient transport systems play an important role in combating climate change. Today, a number of innovative solutions are being developed to reduce the environmental impact of the transport sector.

Iqlim o'zgarishi va transport sektori o'rtasidagi bog'liqlik

Transport sektori iqlim o'zgarishiga asosiy hissa qo'shuvchi sohalardan biridir. 2019-yilgi Ma'lumotlarga ko'ra, transport global energiya iste'molining qariyb 25 foizini tashkil qilgan bo'lib, atmosferaga chiqarilayotgan karbon dioksidning 14-16 foizini keltirib chiqaradi. Buning asosiy sabablaridan biri — yoqilg'i iste'moli va avtomobillarni ko'payishi. Misol uchun, AQShda 2019-yilda transport sektori mamlakatning jami karbon chiqindilarining 28 foizini tashkil etgan (EPA, 2020).

Havo transporti, avtotransport va boshqa transport turlari iqlim o'zgarishiga katta hissa qo'shadi. Masalan, yo'l transporti (avtomobillar, yuk mashinalari) butun transport tizimida eng ko'p zararli chiqindilarni ishlab chiqaradi. 2019-yilda faqat AQShda 280 milliondan ortiq avtomobil mavjud bo'lib, ularning bir yil davomida chiqaradigan karbon dioksid miqdori 1,1 milliard tonnani tashkil qiladi (EPA, 2020).[1]

Yashil transport tizimlari

Yashil transport tizimlari va texnologiyalari ekologik izni kamaytirish uchun samarali vosita bo'lib, so'nggi yillarda keng tarqaldi. Masalan, elektromobillar (EV) bugungi kunda eng ommalashgan yashil transport vositalaridan biridir. Elektromobillar faqat elektr energiyasidan foydalanadi va chiqindilarni kamaytiradi. 2021-yilda dunyoda elektromobillar soni 10 milliondan oshdi va 2030-yilga kelib ularning soni 145 millionga yetishi kutilmoqda (IEA, 2021).

Shuningdek, yashil avtobuslar va velosiped yo'laklari shaharlar uchun samarali va ekologik toza transport tizimlari sifatida ishlab chiqilmoqda. Misol uchun, London va Parij shaharlarida elektr avtobuslar soni ortib bormoqda. Parijda 2024-yilgacha barcha avtobuslar ekologik toza bo'lishi rejalashtirilgan.[2]

Yangi texnologiyalar va ekologik inqilob

Yangi texnologiyalar transport sektorining ekologik ta'sirini kamaytirishda muhim rol o'ynamoqda. Vodorod energiyasi bu boradagi eng istiqbolli texnologiyalardan biridir. Vodorod yoqilg'isi transport vositalarida ishlatilganda, u faqat suv bug'ini chiqaradi, bu esa chiqindilarni kamaytiradi. Misol uchun, Toyota Mirai va Hyundai Nexo kabi vodorodli elektromobillar ishlab chiqilgan bo'lib, ular faqat toza energiya bilan ishlaydi.

Shuningdek, aqlli transport tizimlari yordamida avtomobil harakati va yo'l tizimlarini optimallashtirish orqali yo'l harakatini samarali boshqarish mumkin. 2019-yilda Singapur va Shenzhen kabi shaharlar aqlli transport tizimlarini joriy qilib, yo'l harakati va transport tizimining samaradorligini oshirishdi. Singapurda

aqlli tizimlar orqali transportning samaradorligini 15% ga oshirishga erishildi (Singapore Land Transport Authority, 2020).[3]

Davlat siyosati va global hamkorlik

Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda davlat siyosati va xalqaro hamkorlik muhim ahamiyatga ega. 2015-yilda imzolangan Parij shartnomasi iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda global yondashuvni belgiladi. Transport sektori uchun ham bir qator maqsadlar belgilandi, jumladan, transport tizimlarini ekologik toza qilish va karbon chiqindilarini kamaytirish. 2030-yilgacha global transport sektori emissiyalarini 30% ga kamaytirish rejalashtirilgan (UNFCCC, 2020).

Bundan tashqari, ko'plab davlatlar elektromobillarni rag'batlantirish uchun imtiyozlar va subsidiyalar berishmoqda. Norvegiya esa elektromobillarni eng ko'p iste'mol qiladigan davlatlardan biri bo'lib, 2020-yilda yangi sotilgan avtomobillarning 54 foizi elektromobillar edi. Norvegiya hukumati elektromobillarni rag'batlantirish uchun soliq imtiyozlarini taqdim etadi, bu esa mamlakatda elektromobillarning o'sishiga yordam bermoqda (Norwegian Road Federation, 2021).[4]

Xulosa:

Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda transport sektori katta rol o'ynaydi, chunki u global issiqxona gazlarining muhim manbalaridan biridir. Transportning ekologik ta'sirini kamaytirish uchun elektromobillar, vodorodli transport, aqlli tizimlar va yashil infratuzilma kabi innovatsion yechimlarni kengaytirish zarur. Shuningdek, energiya samaradorligini oshirish, yangi texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash va transport tarmoqlarini optimallashtirish orqali ekologik izni kamaytirish mumkin. Global hamkorlik va davlatlarning birgalikdagi sa'y-harakatlari orqali transportni ekologik toza qilish, karbon chiqindilarini sezilarli darajada kamaytirish va barqaror rivojlanishga erishish yo'lida muhim yutuqlarga erishish mumkin. Transport sektoridagi siyosatlar va investitsiyalar, shuningdek, jamiyatning ekologik ta'limi va xabardorligi bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga yordam beradi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. EPA (2020). "Inventory of U.S. Greenhouse Gas Emissions and Sinks: 1990-2019." U.S. Environmental Protection Agency.
2. IEA (2021). "Global EV Outlook 2021." International Energy Agency
3. Singapore Land Transport Authority (2020). "Smart Mobility: Making Transport More Efficient."
4. Norwegian Road Federation (2021). "Norway's Road Traffic: A Green Shift."

